

Vzdělávací balíček

Chudoba

Anotace balíčku

V evropských statistikách o příjmové chudobě si Česká republika nevede vůbec špatně. Dlouhodobě dosahujeme velmi příznivých výsledků a spolu se Slovenskem jsme podle čísel zemí nejméně ohroženou chudobou. Sociolog Daniel Prokop však upozorňuje na to, že se v tomto případě jedná o statistický klam. Příjmová chudoba je totiž určena jako 60 % procent mediánu příjmu. Ten se ale mezi evropskými státy výrazně liší. Například obyvatel Německa si za 60 % mediánu pořídí dvakrát tolik co Čech. „Český chudý je výrazně chudší než německý chudý,“ říká sociolog Daniel Prokop.

V Česku je aktuálně čtvrt milionu chudých dětí a tři čtvrtě milionu lidí v exekuci. Na statisíce seniorů a lidí v nouzi pak dopadne energetická krize v podobě zdražování energií a zvyšování záloh.

A protože téma chudoby rezonuje českou společností, připravili jsme pro vás tento vzdělávací balíček. **Najdete v něm 6 přednášek odborníků nebo lidí z terénu a 8 lekcí od učitelů pro učitele.** Přibližujeme si situaci v regionech Karlovarska a Liberecka. V jednotlivých lekcích se můžete s žáky zaměřit například na rodiče samoživitele a podívat se na problematiku exekucí. Nakoukneme do literární historie, jak se s tématem chudoby pracovalo, a projdeme si její umělecké zobrazení v pohádkách a písničkách. Neopomněli jsme ani aktivitu zaměřenou na solidaritu. Lekce pracují s termíny sociální začlenění, sociální práce, vyloučené lokality.

Publikace se dívá na téma chudoby z perspektivy jednotlivých společenských vědních oborů. Lekce posilují mezipředmětové vztahy.

Balíček vznikl ve spolupráci se Zastoupením Evropské komise v Praze.

Srdečně děkujeme za pomoc i Diakonii.

Balíček je dělen na kapitoly.

I. kapitola - Děti

Přednášky

Diakonie: Pomoc dětem ohroženým chudobou očima sociálních pracovníků

Diakonie ČCE je jedním z nejvýznamnějších poskytovatelů sociálních služeb v České republice. Celorepublikově poskytuje sociální, zdravotní a vzdělávací služby ve více než 279 zařízeních (střediska a speciální školy). Diakonie také poskytuje humanitární pomoc a zabývá se rozvojovou spoluprací v zahraničí. V Diakonii pracuje přes 2 500 zaměstnanců a více než 1 000 dobrovolníků. V přímé péči denně pomáhá tisícům klientů v nepříznivých životních situacích: od rané péče, pomoci rodinám s dětmi s postižením, přes provoz nízkoprahových klubů, azylových domů, domů na půl cesty, chráněných dílen a pracovních míst, občanských poraden apod. až po seniorská zařízení či hospic pro umírající.

Co chybí rodinám v nouzi:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-co-chybi-rodinam-v-nouzi-aneb-vysledky-pruzku-mu-diakonie>

Přednáška:

<https://youtu.be/9cWvLSM1LG4>

Hana Dlabačová: Systém sociální podpory

Hana Dlabačová (z Diakonie) vás provede systémem sociální podpory u konkrétních příběhů lidí (druhy dávek, terapeutická podpora) aneb Co dělat, když jsem v nouzi. Přednášku doporučuje zhlédnout i k lekci Jak se měří chudoba.

Přednáška:

<https://www.youtube.com/watch?v=fYGEKjXn8hc>

I. kapitola - Děti

Lekce

Pomoc má mnoho tváří

Lekce vznikla ve spolupráci s organizací Diakonie: <https://www.diakonie.cz/>. Žáci pracují se skutečnými příběhy lidí, kteří se dostali do komplikované životní situace a hledají pro ně způsoby řešení/ možnosti pomoci. Lekce obsahuje i zhoršení situace následkem pandemie.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-pomoc-ma-mnoho-tvari>

Co s krabicí od bot?

Žáky/Žákyně můžete pomocí lekce naladit, navnadit na projekt, který se snaží pomáhat především dětem. Nechte žáky/žákyně přemýšlet o emoci RADOST a poté se společně vydejte na stránky projektu "Krabice od bot". Najdete tu spoustu cenných informací. Projekt můžete podpořit v rámci školy (zde lze využít třeba školních/žákovských samospráv a spolupráci se třídou a učiteli), nebo necháte na dětech, zda si o tom chtějí více popovídat s rodiči, s nimiž naplní krabice od bot.

Nebojte se udělat radost! Více na www.krabiceodbot.cz

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-co-s-krabici-od-bot>

II. kapitola - Rodiče samoživitelé

Přednáška

Kateřina Kordíková: Nádech aneb Pomoc rodičům samoživitelům

Příběhy rodičů samoživitelů, kteří dlouhodobě nebo krátkodobě nezvládají svoji situaci. Nádech je organizace, která jim pomáhá. Kateřina Kordíková vám představí regionální specifika Karlovarska, které patří mezi nejchudší regiony, v souvislosti se situací rodičů, kteří se ocitli v nouzi.

Přednáška:

<https://youtu.be/UDqW9HqKi04>

Lekce

Bídníci – Příběh Fantine aneb Každý někdy potřebuje Nádech

Aktivita propojuje příběh Fantine se současnými příběhy lidí, kteří kvůli okolnostem nebo chybným rozhodnutím zažívají vyloučení chudobou. Kniha Viktora Huga Bídníci je v některých ohledech stále aktuální. Naštěstí jsou stále lidé, jako byla postava biskupa Myriela, tedy lidé, **kteří se nebojí pomoci. A i o nich tato lekce je.** Lekce slouží i jako inspirace k maturitní četbě.

Lekce **je určená do hodin** občanské výchovy (i když nám téma solidarity vyškrtli z RVP ZV), na středních školách se hodí do hodin sociologie - sociální fenomény a procesy, popřípadě mez-inárodní vztahy – globální problémy nebo do hodin literatury – francouzský romantismus.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-bidnici-pribeh-fantine-aneb-kazdy-nekdy-potrebuje-nadech>

III. kapitola - Exekuce

Přednáška

Daniel Hůle: Exekuce a chudoba (v rámci projektu MPSV)

Přednáška se zabývá fenoménem exekucí. Proč máme přes 700 tisíc lidí v exekuci? Jak je nastaven systém exekucí?

Online webinář na téma Exekuce a chudoba zazněl v rámci projektu Podpory sociálního bydlení, více na: <https://www.youtube.com/channel/UCtFfiN-glyTTX1igBODbZ2g>

Daniel Hůle (Člověk v tísni o. p. s.)

Prezentace k přednášce: <https://bit.ly/3vEtcQS>

Mapy exekucí: <http://mapaexekuci.cz/>

Přednáška: Exekuce a chudoba:

<https://www.youtube.com/watch?v=pQ2aBfx1fgA>

Lekce

Co je exekuce a jak se jí bránit

Exekuce je pojem, právní institut, který se v České republice týká čím dál tím větší části populace. Často se o ní mluví v médiích, a to více či méně přesně, tedy podle platné právní úpravy. Cílem této lekce je nabídnout studentům ucelený přehled pojmů, které se exekučního řízení týkají, představit jim fáze exekučního řízení, způsoby jeho průběhu a různé osoby, které v exekučním řízení vystupují, jako např. soudní exekutor či oprávněný. Lekce obsahuje také odkazy na spolehlivé webové stránky s důležitými a zajímavými daty. Součástí je také krátké zastavení se u toho, co exekuci předchází a jak se v ní dlužník ocitne. Po absolvování této hodiny by studenti měli mít alespoň základní představu o tom, jak předcházet dluhové pasti.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-exekuce-co-je-exekuce-jak-se-ji-branit>

Housing First

Žáci v rámci lekce pracují s filmovou ukázkou Hugových Bídníků (aktivitu lze využít jak v hodině literatury, tak v hodině ZSV či OV). Na postavě Jean Valjeana si ukazujeme, že dostat šanci občas potřebuje každý. Žáci píší vnitřní monolog postavy, ve kterém se má zrcadlit změna, jež hrdina prodělává v okamžiku, kdy se ho kněz zastane před vojáky. V závěru lekce si žáci prochází projekty, které by šlo označit za moderní otce Myriely (Projekt MPSV Podpora sociálního bydlení, více v lekcí.)

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-jean-valjean-aneb-kazdy-potrebuje-sanci>

IV. kapitola - Chudoba

Přednáška

Dominikánská 8

Otázka chudoby je po léta přehlížený problém, který však doléhá minimálně na 10 % obyvatelstva ČR a stejnému množství lidí hrozí. Přesto jsou nízký výdělek, neschopnost ušetřit či zadlužování se ve společnosti stále vnímány jako individuální selhání, stigma, které si zaslouží spíš postih než podporu. Jak se lidé do takových situací dostanou? Týká se problém hlavně vyloučených lokalit? Jak má tento neřešený problém dopady na naši společnost? Jak se situaci zatočí následky pandemie? Hosté: Lucie Trlifajová, Saša Uhlová, František Valeš. Moderuje Veronika Sedláčková

Přednáška:

<https://www.youtube.com/watch?v=ewzD-jvZ7-4>

Lekce

Obrazy Chudoby

Série otázek s tématem chudoby a sociálního vyloučení může sloužit jako úvod nebo doplněk k tématu sociální stratifikace a sociální mobility, delší verze obsahující literární texty pak při výuce těch kapitol literární historie, které se úžeji zabývají tématem chudoby a sociálního vyloučení (Villon, kritický realismus, anarchističtí buřiči, avantgarda 20. let atd.). Nepoužívá odborné sociologické termíny, ani se nezabývá hledáním sociálních příčin chudoby, ale zaměřuje se na subjektivní ohledání termínu chudoba pro každého žáka a na modely uměleckého zobrazení chudoby v pohádkách a písňových textech.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-magdone-nejsi-v-tom-sam-obrazy-chudoby>

V. kapitola - Jak se měří chudoba?

Přednáška

Daniel Prokop

Jednoduché statistiky a zkušenost člověka ze střední třídy bohatšího regionu někdy vybízí si myslet, že v Česku chudoba a sociální problémy příliš neexistují. Podrobnější pohled ukazuje, že s některými jsme se ani po 30 letech od revoluce nedokázali vypořádat a ovlivňují i důvěru lidí, zda je demokracie vůbec nejlepší možné zřízení.

Přednáška (Red Button) ukáže neřešené problémy v českém sociálním systému, které se týkají exekucí, bytové nouze, nerovných šancí ve vzdělávání či pozice samoživitelek a chudších rodičů. Nastíní, co bychom s tím mohli dělat (řešení existují) i rizika, jaké věci může zhoršit pandemie koronaviru.

POZOR PRO UČITELE (i žáky) PŘEDNÁŠKA ZDARMA:

<https://www.obcankari.cz/platforma-red-button-edu-pro-ucitele-zdarma>

Přednáška:

<https://www.redbuttonedu.cz/slepe-skvrny/>

Lekce

Jak se měří chudoba

Cílem aktivity je žáky seznámit se situací lidí, kteří žijí v ohrožení chudobou, pojmenovat aspekty, které k chudobě přispívají. Představit si způsoby, jak se chudoba měří. Aktivita se hodí do hodin sociologie nebo ekonomie.

Aktivita vychází z knihy Daniela Prokopa Slepé skvrny a zároveň z přednášky, kterou přednesl pro pořad Brain and Breakfast, který je součástí projektu Red Button. Balíček obsahuje i prezentaci Daniela Prokopa.

Lekce se na první pohled může zdát obsáhlá. Rozhodně zabere více hodin, kdy mezioborově řešíme téma chudoby. Doporučujeme si lekci upravit dle možností žáků.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-jak-se-meri-chudoba>

VI. kapitola - Vyloučená lokalita

Lekce

Držíte “v ruce“ lekci, ve které žáci zhlédnou film Petra Václava – Cesta ven, který rozeberou pomocí tabulky v pracovním listě. Film lze zadat za domácí úkol, možnost projekce je zde: <https://aerovod.cz/katalog/cesta-ven>, následně pracují s dokumentem Narušené dítě a literárním textem Warrena Millera: Prezydant Krokadýlů. Lekce je zaměřena na přiblížení prostředí sociálně vyloučené lokality.

Globální téma chudoby lze učit v rámci mezinárodních vztahů, ale i sociologie, popřípadě literatury.

Lekce:

<https://www.obcankari.cz/edukacni-material-vyloucena-lokalita-aneb-kudy-vede-cesta-ven>

VII. kapitola - Příklady dobré praxe

Petra Slámová (ZŠ Partyzánská)

V první řadě nabízíme doučování, spíše jsme to nazývali odpoledním klubem, nyní to nazýváme doučovacím klubem, neboť je to posvěceno od MŠMT. Cílí se především na děti, které kvůli svému statutu nedosáhly na možnost distanční výuky, protože nebyly materiálně vybaveny. Škola proto nakoupila tablety v začátku doby covidové, využila možnosti připojení, kterou nabízely firmy. Tím byl zajištěn "nástroj". Spojili jsme se s **nízkoprahovým centrem v České Lípě**, kam děti docházely - tím se zajistila jakási kontrola (snahou bylo, aby totální výpadek dětí v rámci výuky byl naprosto minimální).

Zároveň na škole existuje spolek s názvem **Naše Partyzánka**. I tento spolek může napomáhat dětem, které nedosáhnou na možnost účastnit se některých akcí - návštěva divadelního představení, vzdělávacího programu (pokud není zdarma), výlet apod. Nutno podotknout, že nemusí být výjimkou, že takové dítě nikdy nebylo například v Praze. To je pro spoustu dětí nepochopitelné. Ale je to zkrátka fakt. To, z jakého prostředí pocházíme, ovlivňuje naše možnosti. Možnosti mimoškolních a volnočasových aktivit.

Využíváme také šablon, které nabízí škole realizovat čtenářské kluby apod. I zde můžeme myslet na děti, které mají obtíže s učivem a snažit se jim pomoci jejich výsledky posunout.

Nadace Women for Women, s níž spolupracujeme, podporuje děti v rámci obědů. I této příležitosti škola využívá.

Vzhledem k tomu, že rodiče nemají často povědomí o možné pomoci, tak nabízíme "poradenskou službu" těm, kteří nemají na pomůcky - zajišťuje naše výchovná poradkyně, která rodiče nasměruje. Děti pak mohou být připraveny na výuku, mít pomůcky.

VIII. kapitola - Mapy: pomůcka do hodin

Mapy

Mapa exekucí:

<http://mapaexekuci.cz/>

Mapa nezaměstnanosti:

[https://www.mapanezamestnanosti.cz/#nezamestnanost mapaexekuci.cz/](https://www.mapanezamestnanosti.cz/#nezamestnanost%20mapaexekuci.cz/)

Institut předlužení:

<https://www.institut-predluzeni.cz/mapy-a-statistiky/>

Odkazy

<https://denikn.cz/284426/cesko-z-lenosti-rozbiji-chude-rodiny-male-deti-v-ustavech-zapominaji-na-mamu-a-tatu/>

https://denikn.cz/433351/casto-nemaji-na-jidlo-z-peti-set-maminek-nam-lhaly-dve-rika-o-vyrocich-schillerove-zena-ktera-pomaha-samozivitelkam/?fbclid=IwAR0UItLtCBqn5mbYDh-CWF2ycqaq6GZywG_8wmSxxoOOvBjp95RiX87c7sY

https://www.impuls.cz/regiony/karlovarsky-kraj/samozivitel-samozivitelka-pomoc-v-nouzi-centrum-pomoci-nadech-zakladatelka-jitka-havrankova-koronavi.A201225_095601_imp-karlovarsky_kov

<http://centrumspot.cz/>

<https://plus.rozhlas.cz/zivot-behem-pandemie-dokumentarni-serie-apoleny-rychlikove-o-lidech-kterym-se-8429936>

<https://a2larm.cz/2021/11/propad-stovky-tisic-domacnosti-do-chudoby-muze-mit-nedozirne-nasl edky-rikaji-experti/>

<https://zivotbehempandemie.cz/destabilizace-prace>

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/chude-cesko/r~e8ce002ca06411e890620cc47ab5f122/>

